

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. P. D.

XIV. **M**IRABILITER, mi Brute, lætor, mea consilia, measque sententias a te probari de ¹ decemviris, de ornando ² adolescente. Sed quid refert? mihi crede, homini non glorioso, plane jam, Brute, ³ frigeo. *ὄργιστος* enim erat meum Senatus. Id est jam dissolutum. Tantam spem attulerat explorata victoria tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonii, conciso exercitu, ut omnium animi relaxati sint, meaque illæ vehementes contentiones tanquam ⁴ *σκιμαχίαι* esse videantur. Sed, ut ad rem redeam, legionem Martiam & Quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad te posse perducī. Pecuniæ, quam desideras, ratio potest haberi, eaque habebitur. ⁵ De Bruto arcessendo, Cæsareque ad Italiae præsidium tenendo, valde tibi assentior. Sed, ut scribis, habes obtrectatores: quos equidem facillime sustineo, sed impediunt tamen. ⁶ Ex Africa legiones expectantur. Sed bellum istic renatum mirantur homines. Nihil tam præter spem unquam. Nam ⁷ die tuo natali victoria nuntiata, in multa sæcula videbamus rempublicam liberatam. Novi timores ⁸ retexunt superiora. Scripsisti autem ad me iis, quas Idivus Maiis dedisti, modo te accepisse a Planco literas, non recipi a Lepido Antonium. Id si ita est, omnia faciliora. Sin aliter, magnum negotium: cuius exitum ne extimefcam, tuæ partes sunt. Ego plus, quam feci, facere non possum. Te tamen, id quod spero, omnium maximum & clarissimum videre cupio. Vale.

M. T.

ARG. Bruti literis responderē de decemviris, de legionibus perducendis, de pecunia, de hominum admiratione ob renatum bellum, cuius exitus ne timeatur, Bruti partes & munus esse dicit. *Anno U. C. 710.*
¹ *Decemviris*] Aut creatis, aut creandis, qui consulatus ab Antonio gesti rationem reportarent. Appianus lib. III. & epist. 20. 21. & ad Att. epist. 19. lib. XV. *Man.*
² *Adolescente*] Octaviano. *Idem.*
³ *Frigeo*] Languidiore factæ sunt actiones meæ. *ὄργιστος* instrumentum, quo utebar: quo dissoluto, quid agere possum? ita-

que plane jam frigeo. *Idem.*⁴ *Σκιμαχίαι*] Umbratiles pugnae.⁵ *De Bruto arcessendo*] De M. Bruto, qui erat in Macedonia. *Corrad.*⁶ *Ex Africa*] Vide epist. 24. lib. x.⁷ *Die tuo natali*] Vide epist. ad M. Brutum, cuius initium, *Messallian.* Manut.⁸ *Retexunt superiora*] Irrita faciunt, & vana. Cic. II. in Ver. *Omnia erant Messallii ejusmodi, ut totam illius præturam retexere videretur.* Hoc est, illius aëra rescindere. Non male Hirtorp. & Steveh. *Hi novi timores retexunt superiora.* Grav.

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. P. D.

XV. **E**TSI mihi tuæ literæ jucundissimæ sunt, tamen jucundius fuit, quod in summa occupatione tua ¹ Planco collegæ mandasti, ut te mihi per literas excusaret, quod fecit ille diligenter. Mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentia. Conjunctio tua cum collegæ, concordiaque vestra, quæ literis communibus declarata est, senatui populoque Romano gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te: quo ² magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto.

ARG. Laudat officium & diligentiam Bruti: cuius & collegæ concordiam omnibus gratam esse significat: & hortatur, ut secum ipse certet. *Anno U. C. 710.*
¹ *Planco collegæ mandasti*] Jam se Plancus Bruto conjunxerat. Vellejus lib. II.
² *Magistro brevitatis*] Brevitatem in scribendo amabat Decimus. Ep. 24. 25. *Idem.*

Planco dubia, id est, sua fide, diu quarum esse portum, secum iustitiam, ac sibi difficile consentiens, & nunc adiutor D. Bruti, collegæ sui, max ejusdem proditor. Manut.

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. P. D.

XVI. **P**ERMAGNI interest, quo tibi hæc tempore epistola reddita sit; utrum, cum sollicitudinis aliquid haberes; an, cum ab omni molestia vacuus esses. Itaque ei præcepi, quem ad te misi, ut tempus observaret epistolæ tibi reddendæ. Nam quemadmodum coram, qui ad nos intemptestive adeunt, molesti sæpe sunt: sic epistola offendunt non loco redditæ. Si autem, ut spero, nihil te perturbat, nihil impedit; & ille, cui mandavi, fatis scite & comode tempus ad te cepit adeundi; confido me, quod velim, facile a te impetraturum. L. Lamia præturam petit. Hoc ego utor uno omnium plurimum. Magna vetustas, magna consuetudo intercedit, quodque plurimum valet, nihil mihi ejus est familiaritate jucundius. Magno præterea beneficio ejus, magnoque

ARG. Commendat Lamiam in petitione Præturæ. *Anno U. C. 709.*

que merito sum obligatus. Nam Clodianis temporibus, cum equestris ordinis princeps esset, proque mea salute acerrime propugnaret, a Gabinio consule¹ relegatus est: quod ante id tempus civi Romano contigit nemini. Hoc cum populus Romanus meminit, me ipsum non meminisse turpissimum est. Quapropter persuade tibi, mi Brute, me petere præturam. Quanquam enim Lamia summo splendore, summa gratia est,² magnificentissimo munere ædilitio; tamen, quasi ea ita non essent, ego suscepi totum negotium. Nunc, si me tanti facis, quanti certe facis, cum equitum centurias tenes, in quibus regnas,³ mitte ad Lupum nostrum, ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo quod sentio: Nihil est, Brute, omnia cum a te expectem, quod mihi gratius facere possis.

¹ Relegatus est] Vide epist. 29. lib. XII. & orationem pro Sextio, & pro domo. Man.
² Magnificentissimo] Vocem hanc in editionibus Manutii & Lambini antecedit usus: quod idem valet ac sanctus, & facile abesse potest. Victorium sequimur.

³ Mitte ad Lupum nostrum] Pro, significat Lupum nostrum. Modus loquendi Tullio familiaris. Ad Att. epist. 10. lib. XIII. Hodie Spintberens exspecto: misit enim Brutus ad me. Et ad Tironem, epist. 9. lib. XVI. Curia misit, ut medico bonus haberetur. Manut.

M. T. C. D. BRUTO IMP. S. D.

XVII. **L**AMIA uno omnium familiarissime utor. Magna ejus in me non dico officia, sed merita, eaque sunt populo Romano notissima. Is magnificentissimo munere ædilitatis perfunctus petit præturam; omnesque intelligunt, nec dignitatem ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitus extare videtur, ut ego omnia pertimescam, totamque petitionem Lamia mihi sustinendam putem. In ea re quantum me possis adjuvare, facile perspicio: nec vero, quantum mea causa velis, dubito. Velim igitur, mi Brute, tibi persuadeas, nihil me majore studio a te petere, nihil te mihi gratius facere posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio, Lamiam in petitione juveris: quod ut facias, vehementer te rogo.

ARG. Commendat iterum eundem Lamiam post superiorem. Eodem anno U. C. 709. in petitione Præturæ, scripta epistola brevi

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. D.

XVIII. **E**TSI ex mandatis, quæ Galba Volumnioque ad Senatum dedisti, quid timendum suspicandumque putares, suspicabamur; tamen timidiora mandata videbantur, quam erat dignum tua, populique Romani² victoria. Senatus autem, mi Brute, fortis est, & habet fortes duces. Itaque moleste ferebat se a te, quem omnium, quicumque fuissent, fortissimum judicaret, timidum atque ignavum judicari. Etenim, cum, te incluso, spem maximam omnes habuissent in tua virtute, florente Antonio; quis erat, qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? Nec vero Lepidum timebamus. Quis enim esset, qui illum tam furiosum arbitraretur, ut, qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reipublicæ indiceret? Nec dubito, quin tu plus provideas. Sed tamen, tam recentis³ gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renovatio timoris magnam molestiam afferebat. Quare velim equidem, id quod spero, ut plane abjectus & fractus sit Antonius. Sin aliquid virium forte collegerit, sentiet nec senatui consilium, nec populo Romano virtutem deesse, nec Reipublicæ, te vivo, imperatorem. XIII. Kal. Jun.

ARG. Reprehendit in Decimo nonnullam timoris significationem. Scripta post Hirtium & Pansam consules interfectos. Anno U. C. 710.

² Victoris] Mutinensi. Manutius.
³ Gratulatione] Hoc est, gratiarum actione. Est proprium in hac re verbum; cum in supplicationibus Diis gratias agunt. Grægorius.

¹ Galba] Vide lib. X. epist. 30.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. P. D.

XIX. **A**D senatum quas literas misi, velim prius perlegas, & si qua tibi videbuntur, commutes. Necessario me scripsisse, ipse animadvertes. Nam cum putarem, Quartam & Martiam legiones mecum futuras, ut Druso¹ Paulod d d

Tom. VII.
ARG. Reip. vicem timet: Vicerinos commendat. Anno U. C. 710.

¹ Pauloque] L. Emilio Paulo, qui consul fuerat cum C. Marcello. Ep. 12. lib. XV.

que placuerat, vobis assentientibus, minus de reliquis rebus laborandum existimavi. Nunc vero, cum sim cum tironibus egentissimis, valde & meam & vestram vicem timeam necesse est. ² Vicetini me & M. Brutum præcipue observant. His ne quam patiari injuriam fieri in senatu ³ vernarum causa, a te peto. Causam habent optimam, officium in rempublicam summum, genus hominum adversariorum seditiosum, & ⁴ inertiissimum. XII. Kal. Jun. ⁵ Vercellis.

XV. Frater fuit M. Lepidi, eoque mox Triumviro proscriptus est. *Manutius.*

² *Vicetini*] *Vicentia* oppidum mediterraneum in Venetorum finibus, hodie *Vicenza*. Incolæ in monumentis antiquis modo *Vicetini*, modo *Vicentini* dicuntur. Vide *Clav. Ital. antiq. lib. I. cap. 18. Græv.*

³ *Vernarum*] Vernis comparat Vicentino-

rum adversarios, ut homines nequam abjectosque significet. *Manut.*

⁴ *Inertiissimum*] Blanditur, quod in his duobus optimis libris, *Hittoripiano* & *Palatino* legitur, *incertiissimum*. Hoc est, infidum, inconstans. *Grævius.*

⁵ *Vercellis*] *Plin. lib. III, cap. 17. Oppidum Gallie Transpadanæ. Idem.*

D. BRUTUS IMP. COS. DES. M. T. CICERONI S. P. D.

XX. QUOD pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaque officia cogunt, ut timeam. Sæpe enim mihi cum esset dictum, neque a me contemptum, novissime Labeo Segulius, homo ¹ sui simillimus, narravit mihi apud Cæsarem se fuisse, multumque sermonem de te habitum esse: ipsum Cæsarem nihil sane de te questum, nisi dictum, quod diceret te dixisse, *laudandum adolescentem, ornandum, ² tollendum*: se non esse commissurum, ut tolli possit. Hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos vero pessime loqui volebat Labeo me credere, & tibi ab iis instare periculum, maximeque indi-

ARG. Timere se ait Ciceronis causa: eumque monet, ut veteranorum animos sibi conciliet. *Anno U. C. 710.*

¹ *Sui simillimus*] Idem, qui solet esse. Accipiendum in malam partem. *Manut.*

² *Tollendum*] Ambiguum verbum. Nam & ad honorem, & ad necem pertinet. *Vel-lejus lib. II.* Hoc est illud tempus, quo *Cicero, in isto amore Pompejanorum partium, Cæsarum laudandum & tollendum censebat; cum*

aliud diceret, aliud intelligi vellet. Suetonius in *Augusto*: *Ut cognovit, Antonium post fugam a M. Lepido receptum, atrocisque dices & exercitus consentire pro partibus: causam optimatium sine cunctatione deservit, ad pretextum mutatae voluntatis dicta saltaque quorundam calumniarum, quasi alii se puerum, alii ornandum tollendumque iactassent, ne aut sibi, aut veteranis pars gratia referretur.* Idem.

indignari, quod ³ in decemviris neque Cæsar, neque ego habiti essemus, atque omnia ad vestrum arbitrium essent collata. Hæc cum audissem, & jam in itinere essem, committendum nondum putavi, ⁴ prius ut Alpes transgrederer, quam, quid istic ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione verborum, & denuntiatione periculi, sperare ⁵ eos, te pertimesceto, adolescente impulsio, posse magna consequi præmia: & ⁶ totam istam cantilenam ex hoc pendere, ut quam plurimum lucri faciant. Neque tamen non te cautum esse volo, & insidias vitantem. Nihil enim tua mihi vita potest esse jucundius, neque carius. Illud vide, ne, timendo, magis timere cogare: &, quibus rebus potest occurrere veteranis, occurras. Primum, quod desiderant de decemviris, facias; deinde, de præmiis. Si tibi videtur, agros eorum militum, qui cum Antonio veteranis fuerunt, his dandos censeas ⁷ ab utrisque nobis. De nummis, lente, ac ratione habita pecuniæ: Senatuum de ea re constitutum. Quatuor legionibus iis, quibus agros dandos censuisti, video facultatem fore ex agris Syllanis, & agro Campano. Æqualiter, aut forte agros legionibus assignari puto oportere. Hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas otii, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam. Legiones armo, paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus, & impetus hominum. De exercitu, quem Pansa habuit, legionem mihi Cæsar non remittit. Ad has literas statim mihi rescribere, tuorumque aliquem mitte, si quid reconditum magis erit, meque scire opus esse putaris. Vale. VIII. Kal. Jan. ⁸ Eporedia. D d d 2 M. T.

³ *In decemviris*] *Creteis*, ut quæ senatus legionibus exercitiis pollicitus erat, perfolverent, distribuerentque. *Cor.* Ideo creatis, ut ab Antonio gesti consularatus rationem reposcerent: *epist. 14. & 21. Appianus lib. III. Manut.*

⁴ *Prius ut Alpes transgrederer*] *Mendofus* videtur epistolæ ordo. Nam si nondum Alpes transgressus es, conjungi *Planco* nondum potuit. At conjunctus videtur *epist. 15. Idem.*

⁵ *Eor*] *Veteranos. Corrad.*

⁶ *Totam istam cantilenam*] Totum hoc quod isti iactant, atque in te conferunt. *Cantilena* enim, & id, quod canitur, & id, quod crebris sermonibus usurpatur. *Manut.*

⁷ *Ab utrisque nobis*] *Man. ab utrisque no-*

strum. Lamb. ab utroque nostrum.

⁸ *Eporedia*] *Plin. lib. III. cap. 17. Colonia Romanorum in Transpadana Gallia, Sibyllinis libris a populo Romano coacti iussa in faucibus Salafforum vallis, inter duo altif-*

M. T. C. D. BRUTO IMP. S. P. D.

XXI. **D**ii isti Segulio malefaciant, homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu illum tecum solum, aut cum Cæsare, qui neminem prætermiserit, quicum loqui potuerit, cui non eadem ista dixerit? Te tamen, mi Brute, sic amo, ut debeo, quod istud, quidquid esset nugarum, me scire voluisti. Signum enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius, veteranos queri, quod tu & Cæsar in decemviris non essetis; utinam ne ego quidem essem. Quid enim molestius? Sed tamen cum ego sensissem, de iis qui exercitus haberent, sententiam ferri oportere; iidem illi, qui solent, reclamarunt. Itaque excepti etiam estis, me vehementer repugnante. Quocirca Segulium negligamus, qui res novas querit: non quo veterem comederit, (nullam enim habuit) sed hanc ipsam recentem novam devoravit. Quod autem scribis, te, quod pro te ipso non facias, id pro me, ut de me timeas aliquid: omni te, vir optime, mihi que carissime Brute, de me metu libero. Ego enim, quæ provideri poterunt, non fallar in iis; quæ cautionem non habebunt, de his non ita valde laboro. Sim enim impudens, si plus postulem, quam homini a rerum natura tribui potest. Quod mihi præcipis, ut caveam, ne, timendo, magis timere cogar; & sapienter & amicissime præcipis. Sed velim tibi persuadeas, cum te constet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam extimescas,

alissima iuga in edito vertice, monumentum contra Salassos: hodie *Iovæ*. Alii vero scribunt *Eporadæ*. Vid. Cluv. Ital. antiq. lib. I, cap. 13. *Grævius*.

ARG. Respondet superiori epistolæ.
1 *Res*] Ex ambiguo dictum. *Corrad.*
2 *Hanc ipsam*] Vel hereditate acceptam, vel a C. Cæsare, cum viveret, donatam. Quod verisimilius videtur. Nam & Octavianus amicus erat: & veteranis favebat, ut ex epistola superiore intelligitur; & verbum *Devoravit*, usurpatur Philip. XII. de veteranis. Fortasse igitur & hic Segulius ex veteranis

Cæsaris militibus unus fuit. *Manut.*
3 *Recentem novam*] Ita differunt *Recentis* & *Novam*, ut *Vetus* & *Antiquum*. Potest enim recens aliquid esse, quod novum non sit. Ut recens hereditas, quæ alicui nuper obtigit, non tamen nova, cum alicui possint hereditates eidem antea contigisse. *Novum* est enim, non quod nuper, sed quod nunc primum habemus: *recens* vero, non quod nunc primum, sed quod nuper. Et *novum* ad rem, *recens* ad tempus refertur. Propterea, ut simul utrumque significetur, conjunguntur. *Idem*.

nunquam perturbare, me huic tuæ virtuti proxime accedere. Quamobrem neque metuam quidquam, & cavebo omnia. Sed vide, ne tua jam, mi Brute, culpa futura sit, si ego quidquam timeam. Tuis enim opibus, & consulatu tuo, etiam si timidi essemus, tamen omnem timorem abjiceremus; præsertim cum persuasum omnibus esset, mihi que maxime, a te nos unice diligere. Consiliis tuis, quæ scribis de quatuor legionibus, deque agris assignandis ab utrisque vestrum, vehementer assentior. Itaque cum quidam de collegis nostris agrariam curationem ligurent, disturbavi rem, totamque vobis integram reservavi. Si quid erit occultius, & (ut scribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te literæ perferantur. Vale. Pridie Nonas Junii.

M. T. C. D. BRUTO IMP. S. P. D.

XXII. **C**UM Appio Claudio, Caji filio, summa mihi necessitudo est, multis ejus officiis, & meis munitis constituta. Peto a te majorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea causa, ut eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conservatum velis. Volo te, cum fortissimus vir cognitus sis, etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum. Cujus quidem causa hoc melior debet esse, quod pietate adductus, propter patris restitutionem, se cum Antonio conjunxit. Quare etsi minus veram caulam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem, summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum præterea & gratissimum, incolorem in civitate retinere. Quod ut facias, ita a te peto, ut majore studio, magisve ex animo petere non possim. Vale.

D. BRU-

ARG. Commendat App. Claudium, ut ex hostium numero eximatur. Anno U. C. 710.

1 *Caji F.*] Distinguit ab aliis, qui eodem prænomine & nomine utebantur. *Manut.*

2 *Conservatum velis*] Ne hostis cum An-

tonio judicetur, quandoquidem eum secutus erat. *Manutius*.

3 *Propter patris restitutionem*] Videtur patet ejus, cum exularet, ab Antonio consule in patriam restitutus. *Idem*.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. P. D.

XXIII. **N**OS hic valemus recte, &, quo melius valeamus, operam dabimus. Lepidus commode de nobis sentire videtur. Omni timore deposito, debemus libere reipublicæ consulere. Quod si omnia essent aliena, tamen tribus tantis exercitibus propriis reipublicæ valentibus, magnum animum habere debebas, quem & semper habuisti, & nunc, fortuna adjuvante, augere potes. Quæ tibi superioribus literis mea manu scripti, terrendi tui causa homines loquuntur. Si frenum momorderis, peream, si te omnes, quot sunt, conantem loqui ferre potuerint. Ego, tibi ut antea scripti, dum mihi a te literæ veniant, in Italia morabor. VIII. Kal. Jun. Eporedia.

ARG. Ut bene de républica speret, hortatur Cicronem, cujus literas expectat. Anno U. C. 710.

1 *Essent aliena*] Apud Lepidum. Si scilicet cum Antonio sentiret. *Corrad.*

2 *Tribus*] Cæsaris, Planci, & meo.

3 *Propriis verp.*] Fidis & certis in defensionem causæ publicæ. Sed opinio cum sefellit. Mox enim Octavianus & Plancus accesserunt Antonio. *Proprium* eleganter constans, per-

petuum. Terent. Andr. IV., 3; 1. *Nihilum esse proprium cuiquam?* Plaut. *Modell.* 1, 3, 68. *Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita.* J. F. Gron.

4 *Si frenum momorderis*] Id est, si nostri invidis & malevolis, qui velut frenum coercere te volunt, ostenderit te resistere & coerceri nolle. Ab equis contumacibus & refractariis desumpta translatio. Libertatem expriri. Sall. Jug. XII. *Idem.*

CICERO D. BRUTO S. P. D.

XXIV. **N**ARRO tibi, antea subarfacebar brevitati tuarum literarum: nunc mihi loquax esse videor. Te igitur imitabor. Quam multa quam paucis? Te recte valere, operamque dare, ut quotidie melius; Lepidum commode sentire: tribus exercitibus quidvis nos oportere confidere. Si timidus essem, tamen ista epistola mihi omnem metum absterfisses. Sed, ut mones, frenum momordi. Etenim, qui, te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Cupio

ARG. Respondet superiori epistolæ, quæ timorem sibi exemplum dicit. Addit, quid agendum ei sit: & de pecunia decreta. Anno U. C. 710.

pio jam vigiliam meam, Brute, tibi tradere; sed ita ut ne desim constantiæ meæ. Quod scribis, in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ veniant; si per hostem licet, non erraris; multa enim Romæ. Sin adventu tuo bellum confici potest, nihil fit antiquius. Pecunia, expeditissima quæ erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Servium. Nos non desumus. Vale, VIII. Idus Junias.

1 *Vigiliam meam*] Id est; curam meam. Translatio ab excubantibus militibus, qui succedunt per vigilias. *Maurusius.*

2 *Malta enim Romæ*] Malta dicuntur e-

iusmodi, ut in Italia diutius morandum tibi non esse videatur. *Idem.*

3 *Servium*] De quo, epist. 7. hujus libri. Alii, *Servitium*, Maurici filium.

M. T. C. D. BRUTO S. P. D.

XXV. **E**XSPECTANTI mihi tuas quotidie literas, Lupus noster subito denunciavit, ut ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem, etsi, quid scriberem, non habebam (acta enim ad te mitti sciebam; inanem autem sermonem literarum tibi injucundum esse audiebam) brevitatem secutus sum, te magistro. Scito igitur, in te, & in collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum præcipis, privatis literis ad bellum commune vocare non desino. Qui utinam adesset: intestinum urbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor *Δακτυλομυδι* tuum: altera jam pagella procedit. Vince & vale. XIV. Kal. Quint.

ARG. Expectari a se Bruti literas ait: si nihil esse quod scriberet: in ipso & Plancio spem omnem esse. Anno U. C. 710.

1 *Intestinum urbis malum*] Erant enim, qui Octavianum interfecit Panfa & Hirtio

2 *Δακτυλομυδι tuum*] Laconicam, qua tu soles uti, brevitatem. *Idem.*

D. BRUTUS IMP. M. T. CICERONI S. P. D.

XXVI. **M**AXIMO meo dolore hoc solatio utor, quod intelligunt homines, non sine causa me timuisse

ARG. Sollicitus ob Antonii cum Lepido conjunctionem, legiones quam primum sibi

& stipendium mitti postulat. Anno U. C. 710.

1 *Maximo*] Man. Lamb. *in maximo.*

se² ista, quæ acciderunt. ³ Deliberent, utrum trajiciant legiones ex Africa, necne: & ex Sardinia ⁴ Brutum arceant, necne: & mihi stipendium dent, an non decernant. Ad senatum literas misi. Crede mihi, nisi ista omnia ita fiunt quemadmodum scribo, ⁵ magnum nos omnes aditus periculum. Rogo te, videte quibus hominibus negotium detis, qui ad me legiones adducant. Et fide opus est, & celeritate.

III. Non. Jun. ex castris.

² *Ipsa*] Conjunctionem Lepidi cum M. Antonio. *Corradus*.

³ *Deliberent*] Ironia cum stomacho. *Man.*

⁴ *Brutum*] M. Brutum, qui erat in Macedonia. *Idem*.

⁵ *Magnum*] Verissimum augurium. Nam, Novembri mense inita inter Lepidum, Antonium, Octavianum societate, & omnes, & omnia periit. *Vellejus, Plutarchus, Appianus, Dio*. *Idem*.

M. CICERO MATIO S.

XXVII. **N**ONDUM satis constitui, molestiane plus, an voluptatis attulerit mihi Trebatius noster, homo cum plenus officii, tum utriusque nostrum amantissimus. Nam cum in Tusculanum vesperi venissem, postridie ille ad me, nondum satis firmo corpore cum esset, mane venit. Quem cum objurgarem, quod parum valetudini parceret: tum ille, nihil sibi longius fuisse, quam ut me videret. Num quidnam, inquam, novi? Detulit ad me querelam tuam: de qua prius quam respondeo, pauca proponam. Quantum memoria repetere præterita possum, nemo est mihi te amicus antiquior: sed vetustas habet aliquid commune cum multis, amor non habet. Dilexi te quo die cognovi, meque a te diligere judicavi. Tuus deinde discessus, isque diuturnus, ambitio nostra, & vitæ dissimilitudo, non est passa voluntates nostras consuetudine conglutinari. Tuum tamen erga me animum agnovi multis annis ante bellum civile, cum Caesar esset in Gallia. Quod enim vehementer mihi utile esse putabas, nec inutile ipsi Casari, perfecisti, ut ille me diligeret, coleret, habere-

ARG. Questus erat Matus, accusari se a Casari mortuo ab Octaviano datos, curasset. Cicero se ita purgat; ut alterum negari a suffragium tulisset, tum etiam quod ludos se dicat, alterum defendi. *Anno U. C. 709.*

haberet in suis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiarissime dicta, scripta, communicata sunt. Graviora enim sunt consecuta. Et initio belli civilis cum Brundisium versus ires ad Casarem, venisti ad me in Formianum. Primum, hoc ipsum quanti, præsertim temporibus illis? Deinde, oblitum me putas consilii, sermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus interesse memini Trebatium. Nec vero sum oblitus literarum tuarum, quas ad me misisti, cum Casari obviam² venisses in agro, ut arbitror, ³ Trebulano. Secutum illud tempus est, cum me ad Pompejum proficisci sive pudor meus coegit, sive officium, sive fortuna. Quod officium tuum, quod studium vel in absentem me, vel in præsentem meos defuit? quem porro omnes mei & mihi & sibi te amiciorem judicaverunt? ⁴ Veni Brundisium: oblitumne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento advolaris? qua tua fuerit assessio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miseriarum metu? Tandem aliquando Romæ esse cœpimus: quid defuit nostræ familiaritati in maximis rebus? Quonam modo me gererem adversus Casarem, usus tuo consilio sum. In reliquis officiis, cui tu tribuisti, excepto Casare, præter me, ut domum ventitares, horaque multas sæpe suavissimo sermone consumeres? tum, cum etiam, si meministi, ut hæc ⁵ φιλοσοφίμεια scriberem, tu me impulisti. Post Casaris reditum, quid tibi majori curæ fuit, quam ut essem ego illi quam familiarissimus? quod effecerat. Quorsum igitur hæc oratio longior, quam putaram? quia sum admiratus, te, qui hæc nosse deberes, quidquam a me commissum, quod esset alienum nostra amicitia, credidisse. Nam

Tom. VII.

E e e

præ-

¹ *Formianum*] Est villa Ciceronis, in medio oppidorum Formiæ & Cajetæ in litore posita, unde etiam *Cajeta* dicta est, & *villa Casarum*, in qua Cic. postea fuit cæsus. Etiam nunc hodie videntur ejus reliquæ & rudera, diciturque *la villa di Cicero*. *Cluv.*

² *Venisses*] Manutius, *venissem*.

³ *Trebulano*] Trebule in agro Sabino fuerunt, ubi nunc est oppidum *Mont Leo* vocatum, cujus ad radices antiqui lapides, inscripta Trebularum mentione, aliquot extant: quibus etiam lapidibus intelligitur id,

quod ait Servius in illo Virgilii versu, *Hereti manus omnis, olivæque Manuse*. *Plinius* lib. III. cap. 12. *Trebulani*, qui cognominantur *Manusici*. *Manutius*.

⁴ *Veni Brundisium*] Post pugnam Pharsalicam Cicero, armorum odio & victoriæ desperatione, in Italiam rediit. Ad Attic. epist. 5. 6. lib. II. *Idem*.

⁵ *Φιλοσοφίμεια*] Libros de Finibus, Tusculanas quaestiones, & alia, quæ scripsit assidua repub. *Manus*.

præter hæc, quæ commemoravi, quæ testata sunt & illustria, habeo multo occultiora, quæ vix verbis exequi possum. Omnia me tua delectant: sed maxime maxima cum fides in amicitia, consilium, gravitas, constantia, tum lepos, humanitas, litera. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego, te⁶ suffragium tulisse in illa lege, primum non credidi: deinde si credidissem, nunquam id sine aliqua justa causa existimarem te fecisse. Dignitas tua facit, ut animadvertatur quidquid facias: malevolentia autem hominum, ut nonnulla durius, quam a te facta sint, proferrantur. Ea tu si non audis, quid dicam, nescio. Equidem, si quando audio, tam defendo, quam me scio a te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex. Alia sunt, quæ liquido negare soleam, ut de isto ipso suffragio: alia, quæ defendam a te pie fieri, & humane, ut de curatione⁷ ludorum. Sed te, hominem doctissimum, non fugit, si Cæsar rex fuerit, quod mihi quidem videtur, in utramque partem de tuo officio disputari posse: vel in eam, qua ego uti soleo, Laudandam esse fidem & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli utuntur, Libertatem patriæ vitæ amici anteponendam. Ex his sermonibus utinam essent delatæ ad te disputationes meæ. Illa vero duo, quæ maxima sunt laudum tuarum, quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut sapius? te & non suscipiendi belli civilis gravissimum auctorem fuisse, & moderandæ victoriæ: in quo qui mihi non assentiretur, inveni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio, familiari nostro, qui mihi dedit causam harum literarum: quibus nisi crederis, me omnis officii & humanitatis expertem judicaris: quo nec mihi gravius quidquam potest esse, nec te alienius.

⁶ Suffragium tulisse in illa lege] Opinar legem significari, quam Cæsar, ut scripsit ipse lib. III. de Bell. Civ. pro debitoribus tulit, ut arbitri darentur, per quos fierent estimaciones possessionum & rerum, quanti quæque earum ante bellum fuissent, atque

ex creditoribus traderentur. Hoc eo magis existimo, quod ad hanc partem respondens Mælius, Rex, inquit, mea familiaris lege Cæsaris diminuta est. Idem.

⁷ Ludorum] Epistola sequenti. Corrad.

MÆTIUS CICERONI S.

XXVIII. **M**AGNAM voluptatem ex tuis literis cepi, quod, quam speraram, atque optaram, habere te de me opinionem cognovi. De qua etsi non dubitabam, tamen, quia maximi æstimabam, ut incorrupta maneret, laborabam. Conscius autem mihi eram nihil a me commissum esse, quod boni cuiusquam offenderet animum. Eo minus credebam, plurimis atque optimis artibus ornato tibi temere quidquam persuaderi potuisse, præsertim in quem mea pro-pensa & perpetua fuisset atque esset benevolentia. Quod cum, ut volui, scio esse; respondebo criminibus, quibus tu pro me, ¹ ut par erat, tua singulari bonitate & amicitia nostra, sæpe restitisti. Nota enim mihi sunt, quæ in me post Cæsaris mortem contulerint. Vitio mihi dant, quod mortem hominis necessarij graviter fero, atque eum, quem dilexi, periisse indignor. Ajunt enim, Patriam amicitia præponendam esse: perinde ac si jam vicerint, obitum ejus republicæ fuisset utilem. Sed non agam astute. Fateor me ad istum gradum sapientiæ non pervenisse. Neque enim Cæsarem in dissensione civili sum secutus: sed amicum, re quamquam offendebar, tamen non deserui: neque bellum unquam civile, aut etiam causam dissensionis probavi: quam etiam nascentem extingui summe studui. Itaque in victoria hominis necessarij, neque honoris, neque pecuniæ dulcedine sum captus: quibus præmiis reliqui, minus apud eum quam ego, cum possent, immoderate sunt abusi. Atque etiam res familiaris mea, ² lege Cæsaris diminuta est: cujus beneficio plerique, qui Cæsaris morte latantur, remanserunt in civitate. Civibus victis ut parceretur, æque ac pro mea salute laboravi. Possum igitur, qui omnes voluerim incolumes, eum, a quo id impetratum

E e e 2 est,

ARG. Respondet superiori Ciceronis, purgatque se adversus vituperatores. Anno U. C. 709.
¹ Ut par erat, tua singulari bonitati & amicitia nostra] Ita leg. & distinguendum

est. Sic II. de Divin. Casum autem prælii nostro erant, quos timeret, sed ita ut constantibus hominibus par erat, non aperte. J. F. Gronov.
² Lege] Vide superiorem epist.

est, perisse non indignari, cum præsertim iidem homines illi, & invidiæ & exitio fuerint? Plecteris ergo, inquit, cum factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam! alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunitè licere! At hæc etiam servis semper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent, suo potius quam alterius arbitrio: quæ nunc, ut quidem isti dicunt, libertatis auctores, metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius unquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate desciscam. Nunquam enim honestam mortem fugiendam, sæpe etiam optendam putavi. Sed quid mihi succensent, si id opto, ut poeniteat eos sui facti? Cupio enim Cæsaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro civili parte rempublicam velle salvam. Id quidem me cupere, nisi & ante acta vita & reliqua mea spes, tacente me, probat, dicendo vincere non postulo. Quare majorem in modum te rogo, ut rem potiozem oratione ducas, mihiq; si sentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis esse posse. An quod adulescens præstiti, cum etiam errare cum excusatione possem, id nunc, ætate præcipitata, commutem, ac me ipse retexam? Non faciam, neque, quod displiceat, committam, præterquam quod hominis mihi conjunctissimi, ac viri amplissimi doleo gravem casum. Quod si aliter essem animatus, nunquam, quod facerem, negarem: ne & in peccando improbus, & in dissimulando timidus ac vanus existimarer. At ³ ludos, quos ⁴ Cæsaris victoria Cæsar adulescens fecit, curavi. At id ad privatum officium, non ad statum reipublicæ pertinet. Quod tamen munus & hominis amicissimi memoriæ, ac honoribus præstare etiam mortui debui, & optimæ spei adulescenti, ac dignissimo ⁵ Cæsare, petenti negare non potui. Veni etiam consulis Antonii domum sæpe, salutandi causa: ad quem

³ Ludos] Eos, ut opinor, de quibus Plinius lib. II. cap. 45. Cometes apparatus ludis, quos faciebat Augustus Veneti generici, non multo post obitum patris Cæsaris. Et Suetonius: Ludis, quos primis consecratis ei heres Augustus edebat, bella crinita per septem dies continuos fuisse. Et Dio lib. XLV. Ludos fecit suis sumptibus, ob perfectam Venetiæ adem. Manutius.

⁴ Cæsaris victoria] Voverat enim Cæsar adem Veneti generici, si Pompejum prælio Pharsalico devicisset. Appian. Idem.

⁵ Cæsare] Sic emendavimus ex M. cum antea legeretur Cæsari. Idem.

quem, qui me parum patriæ amantem esse existimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi causa, frequentes ventitare reperies. Sed quæ hæc est arrogantia, quod Cæsar nunquam interpellavit, quin, quibus vellem, atque etiam quos ipse non diligebat, tamen iis uter, eos, qui mihi amicum eripuissent, carpando me efficere conari, ne quos velim diligam? Sed non vereor, ne aut meæ vitæ modestia parum vilitura sit in posterum contra falsos rumores: aut ne etiam ii qui me non amant, propter meam in Cæsarem constantiam, non malint mei, quam sui similes amicos habere. Mihi quidem si optata contingent, quod reliquum est vitæ, in otio Rhodi degam: sin casus aliquis interpellarit, ita ero Romæ, ut recte fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas ago gratias, quod tuum erga me animum simplicem atque amicum aperuit: & quod eum, quem semper lubenter dilexi, quo magis jure colere atque observare deberem, fecit. Bene vale, & me dilige.

CICERO · OPPIO S.

XXIX. **D**UBITANTI mihi (quod scit Atticus noster) de hoc toto consilio professionis, quod in utramque partem in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem iudicium & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte, quid tibi videretur, & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicavi in te & in capiendo consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem: maximeque sum expertus, cum initio civilis belli per literas te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes, eundem ad Pompejum, an manendum in Italia. Suavissimi, ut consulerem dignitati meæ. Ex quo, quid sentires, intellexi; & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod, cum aliud malle amicissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. E-

qui-
ARG. Profecturus in Græciam, res suas i Oppio] C. Oppio, Cæsaris amicissimo, Oppio commendat, commemoratis ante be- quem secutus est in bello civili, fuitque beneficiis ab ipso acceptis. Anno U. C. 709. gatus ejus in Africa. Manut. & Sigen.

quidem & ante hoc tempus te dilexi, & semper me a te diligere sensi: & cum abessem, atque in magnis periculis essem, & me absentem & meos praesentes a te cultos & defensos esse memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & senserim, & prædicarim, omnes, qui solent hæc animadvertere, testes habemus. Gravissimum vero iudicium de mea fide & de constantia fecisti, cum post mortem Cæsaris totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa benevolentia erga te, omnibusque meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu, mi Oppi, conservabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quam quo te admonendum putem) meaque omnia tuebere: quæ tibi ne ignota essent, Attico mandavi: a me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores literas expectato. Da operam ut valeas. Hoc mihi gratius facere nihil potes.

EPISTOLARUM
AD FAMILIARES
LIBER XII.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

LINEM nullum facio, mihi crede, Cassi, de te & de Bruto nostro, id est, de tota republica cogitandi, cuius omnis spes in vobis est, & in D. Bruto. Quam quidem jam habeo ipse meliorem, republica a Dolabella meo præclarissime gesta. Manabat enim¹ illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem & urbi, & otio diffiderem urbano. Sed ita² compressa est, ut mihi videamur omne jam ad tempus ab illo duntaxat³ sordidissimo periculo tuti futuri. Reliqua magna sunt, ac multa: sed posita omnia in vobis. Quanquam primum quidque explicemus. Nam, ut adhuc quidem actum est, non regno, sed rege liberati videmur. Interfecto enim rege, regios omnes nutus tuemur. Neque vero id solum, sed etiam, quæ ipse ille, si viveret, non faceret, ea nos, quasi cogitata ab illo, probamus. Nec ejus quidem rei finem video.

ARGUMENTUM. Factum Dolabellæ, quo aram Cæsaris evercit, laudat: sublati rege, regnum superesse questus, C. Cassium hortatur, ut temp. cum Bruto omni perturbatione liberet. Anno U. C. 709.

¹ Illud malum] Tumultus, a sceleratis & servis de Cæsaris sepultura & columna excitatus. *Corrad.* Vide Suet. Jul. cap. 83. & Philippi. l.

² Compressa] Primus hanc lesionem invenit Manutius, & supposuit compressum. Sed compressa sensum respicit, non præcedentem vocem. Compressa est turba, & se-

ditio hominum perditorum, qui testis & templis & bonis viris minabantur. Hoc enim erat illud malum, quod serpebat in dies & gliscibat. Sic in l. ad Fam. ep. 9. *Primum illa furia muliebrium religionum, qui non pluvius fecerat Bonam Deam, quæ res fovet.* Ut bene restituit Victorius, *Grævius.* Et ipse tamen Grævius compressum legi vult in emendandis, Tomo suo II. pag. 416. Posteriores cogitationes, an sapientiores? *Olivetus.*

³ Sordidissimo] Quod ab infima plebe, atque a servis etiam impendebat. *Manut.*